

На маргинама књиге *Фундаментализам дебилитета*

„Бити Србин у данашњој Србији укида сваку разлику између лопова, ратног злочинца и поштеног, вредног и талентованог човека. Из таквог једног галиматијаса, из објективног историјског ћорсокака, разумљиво настаје својеврсни фундаментализам дебилитета“, наводи у закључним редовима своје истоимене књиге Светислав Басара, понављајући по ко зна који пут своја овештала „историјска“ открића о српском идентитету, историјској свести, менталитету и његовој природи, а све у циљу фундаменталне демитологизације српске чемерне и фалсификоване историје.

Управо је Светислав Басара тај неустрашиви рушилац митова и анахроне свести нашег народа који има посебно послање да напише нашу нову историју у којој неће бити митологије и дебилитета (и то не било каквог, већ фундаменталног). Као и увек смиран и скроман он у завршном тексту ове књиге скрушено напомиње да је било среће ови ефемерни текстови намењени забораву били би за једнократну, дневнополитичку употребу (што и јесте њихов крајњи домет) и сатрунули би заједно са новинама и часописима у којима су објављивани. Међутим, доказивање фундаменталног дебилитета нашег народа је захтеван, посвећенички и опсесиван подухват и сваки текст Светислава Басаре мора бити наша нарочита оставштина за будућност као доказ како се један човек ухватио у коштац са примитивизмом, ксенофобијом и дебилитетом опхрване апокрифне српске историје, али и нашег савременог друштвеног живота.

Светислав Басара је убеђен да живимо у земљи у којој време, осим у историјском смислу, уопште не постоји и зато његовим једнократним памфлетима и колумнама није истекао рок трајања. Зато је вероватно наставио да у листу *Данас* исписује свој антибарбарус као даљу разраду његове основне тврдње о српском фундаментализму дебилитета. Ови његови текстови имају племенити циљ да нас продрмају из оријенталне зачуурености, инерције, пасивности и покварењаштва. Они такође треба да нам отворе могућност да коначно закорачимо у реални свет наше непатворене и демитологизоване историје.

Писање за једнократну употребу је увек нека врста алибија, не можеш никада у својим оценама погрешити јер имаш универзални алиби једнократности у корист дневнополитичке прагматичности. Невоља је у томе што се та олако примењива једнократност претвара често у пречицу која води до шарлатанства, баналности, нескривене тривијалности и необјективности. Велико је питање да ли писац, отворено признајући да пише за једнократну употребу, може да достигне озбиљан степен објективности и аргумензованости. Не ради се овде о логичној консеквенци писања, да оно увек осликава време у коме писац живи. Али увек изрони на светло дана суштинско питање доследности и објективности, и то су искушења од којих се не може побећи. Она су основни показатељ да ли ће неки текст остати тривијална појава или траг једне епохе. Пратећи писање Светислава Басаре пре свега о српској историји, нашем менталитету и идентитету, можемо видети да се он и не труди да буде доследан осим у покушајима да буде демистификатор, деконтаминатор и радикални ревизиониста српске историје. Следећи овакво идеолошко и спаситељско послање, Светислав Басара сматра да му је све дозвољено, од отворених увреда до најпроизвољнијих оцена и већ изанђалих постмодерних конструкција и вербалних егзибиција.

Као и много пута до сада главни јунаци његове мегаломанске ревизије су *Нова српска политичка мисао*

и њени уредници Ђорђе Вукадиновић и Слободан Антонић. Не постоји граница на којој ће се он зауставити само да би што више увредио и деконтаминирао ову двојицу политичких аналитичара и научних посленика. Ни остали сарадници овог сајта нису ван домашаја овог демистификатора. Међутим, архинепријатељ и оличење злог духа српске историје свакако је писац Добрица Ћосић као стална тема у већини његових написа посвећених разматрању српских историјских заблуда и обмана. И ту се опет враћамо на питање доследности и начелности, на моралне категорије које очигледно нису на цени код овог хроничара. Сва срећа остали су сачувани комплети

Међај

а

, озбиљног регионалног часописа за књижевност, уметност и културу. У двоброју 22–23 овог часописа из 1989. године када га је уређивао Светислав Басара објављен је антологијски разговор редакције са Сретеном Марићем и Добрицом Ћосићем. У ствари цео двоброј под насловом „Србија је жедна демократије“ био је посвећен Добрици Ћосићу. Текстове су објавили: Радован Поповић „Добрица Ћосић – са њим самим“, Н. Јаковљева „Добрица Ћосић и његов роман

Време смрти

“, Предраг Доганђић „Политичке идеје Вукашина Катића у роману

Време смрти

“, Милован Ђилас „Запис о Добрици Ћосићу“.

Од посебног је значаја уводна реч есејисте Сретена Марића као редак пример објективног става у разумевању времена у коме је нестајао један свет створен на темељима социјалистичке идеологије, а са чијим изазовима се и данас суочавамо. „Јадна је изгледала Србија, а и све српско, негде око тридесетих година. Што вели Добрица, победили смо, а рат изгубили. Ако се таква победа уопште може назвати победом. Ослобађали смо, али нико осим Срба није то схватио као ослобођење. Можда и Словенци, бар првих година после рата. Сама реч 'Солунац' убрзо је чак и у Србији почела означавати неку врсту кловновске фигуре самохвалисаваца, мада ја у животу нисам срео ниједног правог 'Солунца' такве врсте. Војводе су им умирале тихо и повучено у својим селима. Београдом се шепурила мангупарија, шићарције сваке врсте. Отуда је највећи део омладине пред хитлеровском опасношћу нашао једини спас у – Стаљину. И тако смо имали најсмелију партизанску војску. И опет. Оно најбоље је одлазило а да нико није могао рећи – ко ће се вратити. Добрица нам се вратио. Ратници су после тих самопрегора дошли на власт, кроз победу. Власт опаснију, заводљивију, више но друге, јер то је власт једноумна. У Коминтерни се није било шалити. Шта се тада збивало у душама младих, оних који су изборили тријумф стаљинизма код нас, њихове муке, кидање и ломљење (уколико је тих ломљења и мука код њих уопште и било) још нам нико није описао. Знамо да је ту већина изгубила душу. Само мали број је успео да се отргне тој суманутости. А за то је била потребна и изузетна храброст. Режим се није шалио. Међу тим реткима био је и Добрица. Додајте његовом апсолутном интелектуалном поштењу и храброст и таленат великог писца, па ћете схватити значај Добрице Ћосића за овај народ. Он је и његов грех и његово искупљење. А за многе од нас и његова нада.“

Није забележено како је на ове речи великог интелектуалног ауторитета реаговао тадашњи уредник *Међаја* Светислав Басара. Међутим, ћутање је увек знак одобравања нарочито када се ради о речима тако знаменитог ствараоца. У разговор редакције са Добрицом Ћосићем и Сретеном Марићем укључивао се својим питањима и обазривим коментарима (на граници суспрегнуте снисходљивости) и тадашњи уредник

Међаја

Светислав Басара. У његовој књизи

Вучји брлог

из 1998. године он подсећа на важност биографије сваког човека и недоличну праксу да се затомљују и прећуткују неки незгодни делови његовог животописа. Говорећи о сукобу око постмодерне књижевности, Светислав Басара сведочи о томе како је изнео низ чињеница из биографије Добрице Ћосића, што је изазвало праву констернацију међу младотурцима свих нараштаја. „Зна ли он ко је Добрица: Зна ли шта је Он за Србе учинио“. А шта сам учинио пита се Светислав Басара. „На три-четири куцане странице навео сам податке из Ћосићеве биографије и указао на нека његова пријатељства. Констернација у београдској махали указала је на једну веома битну ствар: ти људи, окупљени око Академије, по институтима и редакцијама, једноставно не желе да сагледају реалност, укључујући и податке из сопствене биографије.“

Не знам да ли у својим биографијама наводи златиборске шетње и разговоре да Добрицом Ћосићем када је веома помно пратио речи човека кога данас бесомучно напада. Можда се на тај начин најбоље затомљује нежељени део биографије. Цитати преузети из двоброја *Међај* „Србија је жедна демократије“ од пре двадесет година можда ће помоћи Светиславу Басари да сагледа реалност своје биографије, укључујући и његов дијалог вођен пре две деценије у сасвим другом облику и тону, уз велико уважавање Сретена Марића и Добрице Ћосића, уз понеку нејаку критичку опаску, али строго пазећи да се држи тадашње националне политике оличене управо у идејама Добрице Ћосића. „Иако је од Вука наовамо азијатски дух вазда био доминантан у српској култури, златно доба просечних и неспособних, а неизмерно сујетних и властољубивих започиње са наводним црвеноармијским партизанским ослобођењем о коме реис-ул-улема лирски гуди у интегралном роману *Време власти*

: након таквог ослобођења створена је клима у којој су простаклук, сировост, ропски менталитет према горе и деспотска суровост према доле постали пожељан облик понашања.“

Да ли у тај пожељни облик понашања спада и питање главног уредника *Међаја* упућено Добрици Ћосићу о његовом односу према партизанском покрету за који се он определио почетком 1941. године? „Често сам себи постављао питање шта би било да сам рођен пре рата. Вероватно бих и ја кренуо вашим стопама“, каже Светислав Басара. Добрица Ћосић му је само кратко одговорио: „Сигурно.“

„Сви аутентични духови који су се појављивали у овој злосрећној средини били су маргинализовани, одбачени, понижавани“, наводи Светислав Басара и то је још једна од његових опсесија. Он себе непрестано проглашава за вечитог маргиналца, несхваћеног барбарогенија, епохалног демистификатора уз уредно објављена сабрана дела и чиновничку државну каријеру када се за то укаже прилика. Он сврстава себе у бескомпромисне духове који не крију своју биографију, а чији је основни задатак да разобличи идеологију којој је припадао Добрица Ћосића. „Није ми пријатно што све дрвље и камење сваљујем на Ћосића, уместо само његовог, истина повеликог дењка, али феномен је разгранат, флуидан – готово мистичан – да је могуће обухватити га само тако што ће фокус бити усмерен у једну тачку, на врх леденог брега, јер то Добрица и јесте, сигурно се многа непочинства знаних и незнаних кабадахија погрешно приписују њему.“

Ова обзирност Светислава Басаре је готово дирљива, али то је само привид. Међутим, понашање Светислава Басаре се може објаснити (не и оправдати) и неком врстом закаснелог и посуновраћеног конвертитства када се прочитају ставови које је заступао пре двадесет година. Навешћемо овом приликом неколико веома интересантних из

двоброја *Међај* из 1989. године. „С каквим правом, ми савремени Срби, присвајамо јунаштво предака који су се пре шест векова сами супротстављали исламској експанзији у одбрани вредности своје цивилизације, ако се присетимо да смо се у недавној прошлости, након добијеног рата, олако и врло брзо одрекли истих вредности и за неких четрдесетак година ретардирани готово до ступња варварства. Ја мислим на једну Шпенглерову тезу да цивилизација није пожељно стање, него да је то пожељно стање ступањ високе културе који ми, Срби, можемо да достигнемо уколико се окренемо нашим аутентичним вредностима једне православне цивилизације, а не пошто-пото каскању за западном цивилизацијом која је нама ипак страна. Једно питање повезано са Добричиним последњим интересовањем. Нисмо ли били преамбициозни као народ? Да ли су наше аспирације превазилазиле наше снаге и способности? Где је узрок несхватљиве конфузије због које Срби никада нису успели да реализују своје ратне победе? И на крају, није ли одсуство једне идеје центра проузроковало у историји незабележену дисолуцију народног бића која, обилно потпомагана неким круговима, доводи до појаве србофобије код самих Срба у једном делу Црне Горе, чиме историјски апсурд постаје потпун.“

Заиста, историјски апсурд је потпун када видимо како је Светислав Басара некада писао о јунаштву предака, супротстављању исламској експанзији, окретању вредностима православне цивилизације, о страни западној цивилизацији, одсуству реализације наших реалних победа, појави србофобије код Срба у Црној Гори. Можда је највећи апсурд у томе што је Србија и данас жедна демократије, а можда више од тога у Србији недостају доследност и начелност и то не само у нашем политичком животу. Светислав Басара је само метафора једног времена у коме се могу у неколико деценија проћи све идеолошке мене, не базирајући се много на поштовање елементарних моралних начела, и при томе претендовати на улогу великог демистификатора српске историје и судбине.